
1. Bistandsadvokatens rolle

1.1. Beskikkelse af bistandsadvokat

Retten beskikker en advokat for den, der er forurettet ved lovovertrædelsen, når den pågældende fremsætter begæring om det, i sager der vedrører overtrædelse af straffelovens § 119 (vold og trusler mod personer i offentlig tjeneste mv.), § 119 b (angreb med genstand på personer i offentlig tjeneste), § 123 (vidnetrusler), § 210 (incest), §§ 216-223 (voldtægt mv.), § 225, jf. §§ 216-223 (voldtægt mv. ved andet seksuelt forhold end samleje), § 232 (blufærdighedskrænkelser), § 237, jf. § 21 (forsøg på manddrab), §§ 242-246 (stalking, psykisk vold og vold), § 249 (uagtsom legemsbeskadigelse), § 250 (hensættelse i hjælpeløs tilstand mv.), § 252, stk. 2 (hensynsløs forvoldelse af fare for smitte med livstruende eller uhelbredelig sygdom), §§ 260-262 b (ulovlig tvang, frihedsberøvelse mv.) eller 288 (røveri), jf. retsplejelovens § 741 a, stk. 1.

Beskikkelse skal dog ske, medmindre den pågældende efter at være vejledt om retten til beskikkelse af advokat frabeder sig det, i sager om overtrædelse af straffelovens § 210 (incest), § 216 (voldtægt), § 222, stk. 2 (samleje med person under 15 år ved udnyttelse af fysisk eller psykisk overlegenhed), eller § 223, stk. 1 (samleje med en person under 18 år, der er stedbarn, plejebarn eller betroet den pågældende til undervisning eller opdragelse), jf. stk. 2. Forurettede i disse sager samt i sager om overtrædelse af straffelovens § 225, jf. § 216, § 222, stk. 2, eller § 223, stk. 1 (andet seksuelt forhold end samleje) skal have lejlighed til at tale med en advokat før politiets afhøring af forurettede, medmindre den pågældende efter at være blevet vejledt frabeder sig det.

Det fremgår af forarbejderne til stk. 2¹, at hensigten med bestemmelsen er at sikre, at forurettede ikke fravælger en bistandsadvokat som følge af den tilstand af forvirring og det manglende overblik, som forurettede i de alvorligste sædelighedssager naturligt kan befinde sig i.

I sager om overtrædelse af straffelovens § 119, § 119 b, § 123, §§ 218-221, § 222, stk. 1, § 223, stk. 2, § 232, § 237, jf. § 21, §§ 242-246, §§ 249 og 250, § 252, stk. 2, §§ 260-262 b eller § 288 kan beskikkelse af advokat afslås, hvis lovovertrædelsen er af mindre alvorlig karakter, og advokatbistand må anses for åbenbart unødvendig. Det samme gør sig gældende i sager, der vedrører overtrædelse af § 225, jf. §§ 218-221, § 222, stk. 1, eller § 223, stk. 2, jf. retsplejelovens § 741 a, stk. 3.

¹ Folketingstidende 2004-05 (2. samling), tillæg A, s. 7306.

Retten kan efter anmodning beskikke en advokat for forurettede, selv om overtrædelsen ikke er omfattet af stk. 1 og 2, når særlige omstændigheder taler for det, jf. retsplejelovens § 741 a, stk. 5.

Hvis den forurettede ikke har fremsat begæring om beskikkelse af advokat, kan der efter politiets begæring beskikkes en advokat for den forurettede under efterforskningen. Det samme gælder, når der ikke sker beskikkelse efter stk. 2, jf. stk. 7.

Politiet kan efter retsplejelovens § 741 b, stk. 3, tilkalde eller kontakte en advokat til at varetage hvervet som advokat for forurettede, inden retten måtte have beskikket en.

1.2. Bistandsadvokatens opgaver

Retsplejeloven indeholder ikke regler om bistandsadvokatens opgaver. I forarbejderne til retsplejelovens kapitel 66 a² fremgår det dog, at bistandsadvokatens opgaver vil være af både juridisk og almen karakter, hvoraf sidstnævnte på nuværende tidspunkt er uhonoreret³.

Udover at støtte forurettede under politiets efterforskning og sagens behandling i retten skal advokaten vejlede og rådgive forurettede om sagens forløb samt bistå forurettede ved opgørelsen af et eventuelt erstatningskrav.

Advokaten vil endvidere kunne rådgive forurettede om særlige hjælpemuligheder samt vedkommendes muligheder og rettigheder⁴. Det betones i forarbejderne til retsplejelovens kapitel 66 a⁵, at den mere almene bistand, som ikke knytter sig direkte til afhøringen hos politiet eller i retten, ofte vil kunne være af meget væsentlig betydning for forurettede.

Retsplejelovens § 741 c indeholder regler om de beføjelser, som bistandsadvokaten har under sagen.

Det følger bl.a. af retsplejelovens § 741 c, stk. 1, at bistandsadvokaten har adgang til at overvære afhøringer af den forurettede såvel hos politiet som i retten samt ret til at stille yderligere spørgsmål til den forurettede. Advokaten har endvidere ret til at gøre indsigelse mod en bevisførelse i strid med lovens § 185, stk. 2. Advokaten skal underrettes om tidspunktet for afhøringer, og retsmøder, hvor forurettede skal afhøres, skal så vidt muligt berammes efter aftale med bistandsadvokaten. Advokaten skal endvidere underrettes om andre retsmøder, herunder retsmøder efter retsplejelovens § 831.

Advokaten har adgang til at gøre sig bekendt med den forurettedes forklaring til politiet samt andre dokumenter i sagen, som vedrører den forurettede. Når der er rejst tiltale i sagen, har advokaten tillige adgang til at gøre sig bekendt med det øvrige materiale i sagen, som politiet har tilvejebragt, jf. bestemmelsens stk. 2. I praksis

² Folketingstidende 1979-80, 2. samling, tillæg A, sp. 470.

³ Betænkning nr. 1102/1987 om den forurettedes stilling i voldtægts- og voldssager, s. 43.

⁴ Betænkning nr. 1102/1987 om den forurettedes stilling i voldtægts- og voldssager, s. 43.

⁵ Folketingstidende 1979-80, 2. samling, tillæg A, sp. 470.

foregår det dog ofte på den måde, at politiet løbende sender alle relevante sagsakter til bistandsadvokaten under efterforskningen.

Advokaten skal endvidere have udleveret en kopi af materialet, i det omfang det uden ulempe kan kopieres – eller som det ofte er tilfældet i dag – kan sendes digitalt. Advokaten må ikke uden politiets samtykke overlevere det modtagne materiale til den forurettede eller andre, ligesom advokaten ikke må gøre forurettede eller andre bekendt med indholdet af det materiale, som ikke vedrører forurettede, jf. retsplejelovens § 741 c, stk. 3.

Efter en eventuel domsafsigelse skal retten meddele advokaten et udskrift af dommen, som advokaten dog ikke må overlevere til forurettede uden rettens samtykke, jf. retsplejelovens § 741 c, stk. 4. Hvis bistandsadvokaten ønsker at udlevere domsudskriftet til den forurettede, kræves der ofte en tilladelse fra retten. Det fremgår af forarbejderne til bestemmelsen⁶, at bistandsadvokaten kan orientere forurettede om dommens resultat, men bestemmelsen giver ikke forurettede ret til en opfølgende samtale med den beskikkede advokat i den forbindelse. Ved en lovændring, der trådte i kraft den 1. marts 2022, har forurettede i sager om overtrædelse af straffelovens §§ 210 eller 216-223, § 225, jf. §§ 216-223, eller § 232 (incest og seksualforbrydelser) dog fået ret til en vederlagsfri samtale med den beskikkede advokat efter sagens eller retshandlingens afslutning⁷. Desuden har forurettede i samme type sager ret til en samtale med en advokat forud for en anmeldelse til politiet, jf. retsplejelovens § 741 a, stk. 4. Det følger af bemærkningerne til bestemmelsen⁸, at ordningen vil blive etableret med udgangspunkt i de bistandsadvokatlister, som politiet anvender i sager, hvor der er for at kontakte eller tilkalde en advokat for forurettede, indtil retten måtte beskikke en.

Retsplejeloven regulerer ikke den beskikkede advokats processuelle stilling under sagens behandling, og under sagens behandling i retten vil det således i vidt omfang være overladt til domstolene at fastlægge bistandsadvokatens beføjelser i forbindelse med den almindelige retsledelse⁹.

Det følger dog af forarbejderne til § 741 c¹⁰, at bistandsadvokaten ikke skal kunne virke som en yderligere anklager i sagen, og at advokaten under afhøringerne ikke bør kunne rådgive forurettede om den umiddelbare besvarelse af de stillede spørgsmål. Advokaten har derfor ikke adgang til at udtale sig om skyldsspørgsmålet og strafudmålingen, men kan derimod udtale sig om en række andre spørgsmål, herunder om sagen skal behandles bag lukkede døre, eller om afhøring af forurettede skal ske uden den tiltaltes tilstedeværelse.

⁶ Folketingstidende 2006-07, tillæg A, s. 4320.

⁷ Lov nr. 226 af 15. december 2022 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og lov om pas til danske statsborgere m.v. (Styrket indsats mod seksuelle overgreb mod børn og styrket rådgivning til ofre for seksuelle overgreb)

⁸ Folketingstidende 2021-22, tillæg A, L 78 som fremsat, s. 33f.

⁹ Betænkning nr. 1102/1987 om den forurettedes stilling i voldtægts- og voldssager, s. 44.

¹⁰ Folketingstidende 1979-80, 2. samling, tillæg A, sp. 470.

Rejses der under straffesagen spørgsmål om erstatning til den forurettede, varetager advokaten forurettedes interesser i relation dertil¹¹. Bistandsadvokaten bør derfor have mulighed for at procedere spørgsmålet om erstatning under straffesagens behandling i retten¹².

2. Kontaktpersonens rolle

2.1. Udpegning af kontaktperson

Politiet skal udpege en kontaktperson for forurettede i de sager, hvor der også kan beskikkes en bistandsadvokat efter retsplejelovens § 741 a, stk. 1, samt i visse andre sager om overtrædelse af straffeloven. Der skal i disse sager som det klare udgangspunkt udpeges en kontaktperson, medmindre den forurettede frabeder sig at få en kontaktperson. Udpegning kan kun undlades, hvis der er en særlig begrundelse.

Modsat bistandsadvokatorordningen kræver udpegning af en kontaktperson ikke forurettedes anmodning herom. Der skal kun ske udpegning af en kontaktperson i sager, hvor der er en forventning om, at forurettede på sigt skal afgive forklaring som vidne. Det indebærer, at funktionen som udgangspunkt alene indtræder i sager, der efter anmeldelse og en eventuel umiddelbar afhøring i tilknytning til anmeldelsen overgives til videre sagsbehandling, hvor der normalt vil ske (gen)afhøring af forurettede. Kontaktpersonordningen gælder også for sager, der henvises til Ungdomskriminalitetsnævnet.

Hvis straffelovsovertrædelsen er af mindre alvorlig karakter, og udpegning af en kontaktperson må anses for åbenbart unødvendig, kan politiet undlade at udpege en kontaktperson. Når det skal vurderes, om en sag er af mindre alvorlig karakter, og tildeling af kontaktperson må anses for åbenbart unødvendig, kan der bl.a. lægges vægt på følgende:

- Forholdets grovhed, herunder omfanget af eventuelle skader eller øvrige konsekvenser som forbrydelsen har haft for den forurettede
- Hvor påvirket forurettet fremstår som følge af hændelsen
- Om forurettede er sårbar som følge af alder, psykisk sygdom, svækkelse e. lign.

Udpegning kan f.eks. undlades i en mindre kompliceret voldssag eller trusselsag med ingen eller begrænsede skader eller øvrige konsekvenser for forurettede, og hvor forurettede fremstår upåvirket og ikke kan anses for sårbar som følge af alder, psykisk sygdom eller lign. Det samme kan eksempelvis gøre sig gældende for en sag om blufærdighedskrænkelser efter straffelovens § 232 eller overtrædelse af § 119.

I sager om voldtægt efter straffelovens § 216 og voldtægt ved andet seksuelt forhold end samleje efter straffelovens § 225, jf. § 216, og sager om incest efter straffelovens § 210 skal der altid udpeges en kontaktperson, medmindre den forurettede efter at

¹¹ Betænkning nr. 1102/1987 om den forurettedes stilling i voldtægts- og voldssager, s.41f.

¹² Folketingstidende 2021-22, tillæg A, L 78 som fremsat, s. 34.

være vejledt om retten til en kontaktperson frabeder sig det. Dette gælder uafhængigt af overtrædelsens karakter i øvrigt. Det skal anføres i en politirapport, der lægges på sagen, hvis der helt undtagelsesvist ikke udpeges en kontaktperson i denne type af sager.

I andre sager kan der udpeges en kontaktperson for forurettede, hvis forurettede efter sagens karakter skønnes at kunne have behov for yderligere vejledning fra politiet eller anklagemyndigheden.

Ud over behovet for udpegning af en kontaktperson for forurettede i straffesager kan der være behov for en kontakt til den forurettede i visse administrative sager. Det drejer sig f.eks. om administrative sager vedrørende tilhold, opholdsforbud og bortvisning, hvor der ikke sideløbende er en straffesag. Udpegningen af en kontaktperson i denne type af sager sker efter en konkret vurdering af sagens grovhed og forurettedes person. I sager om grovere kriminalitet, herunder bandekriminalitet, skal vidner have en kontaktperson i politiet eller anklagemyndigheden.

2.2. Kontaktpersonens opgaver

Der er i Rigsadvokatmeddelelsens afsnit om vejledning af forurettede mv. fastsat retningslinjer om bl.a. kontaktpersonordningen. Rigspolitiet har desuden i ”vejledning om kontaktpersonordningen” fra september 2019 præciseret kontaktpersonens konkrete opgaver mv.

Efter meddelelsen og vejledningen skal kontaktpersonen bl.a. give vejledning om information om forurettedes retsstilling, om sagens gang og forventede forløb samt om beskyttelsesregler i forbindelse med fremmøde i retten. Herudover skal kontaktpersonen orientere den forurettede om væsentlige skridt, der tages i sagen, herunder f.eks. anholdelse eller varetægtsfængsling, eller hvis efterforskningen trækker ud.

Kontaktpersonen skal under al kontakt med forurettede fremstå støttende og hjælpende, men under behørig iagttagelse af objektivitetsprincippet. Kontaktpersonen skal i øvrigt under hele sagens forløb, herunder efter at sagen er overgivet til anklagemyndigheden, stå til rådighed for spørgsmål og henvendelser fra den forurettede.

Efter Rigspolitiets vejledning vil den primære efterforsker som udgangspunkt skulle udpeges som kontaktperson. Funktionen kan dog overlades til en anden medarbejder, herunder en medarbejder i anklagemyndigheden, hvis det skønnes mest hensigtsmæssigt af f.eks. organisatoriske årsager eller af hensyn til forurettede. Af hensyn til forurettede skal det så vidt muligt være den samme medarbejder, der er kontaktperson gennem hele sagsforløbet – også når sagen overgives til anklagemyndigheden.

I sager, hvor der er afsagt en dom om ubetinget fængselsstraf for en grovere overtrædelse af straffeloven, hvor vold, trusler eller anden personfarlig kriminalitet eller en seksualforbrydelse indgår, skal kontaktpersonen også vejlede den forurettede om muligheden for at blive underrettet om gerningspersonens udgang, løsladelse mv.

samt ved medvirken i tv- eller radioprogrammer eller portrætinterview, jf. retsplejelovens § 741 g og bekendtgørelse nr. 1134 af 13. oktober 2017. Underretning efter denne bestemmelse skal kun foretages, hvis forurettede anmoder om det. Det er en betingelse for at modtage underretning, at den dømte har været varetægtsfængslet for dom og ikke har været løsladt mellem dommens afsigelse og fuldbyrdelse. En anmodning om underretning indgives til den politikreds, der behandler straffesagen, men der tages først stilling til anmodningen om underretning efter sagens endelige afslutning ved retten.

Kontaktpersonens og bistandsadvokatens rolle er ikke den samme. Kontaktpersonen skal derfor henvise til bistandsadvokaten, hvis forurettede har spørgsmål, som bistandsadvokaten skal kunne svare på, f.eks. vedrørende erstatningskrav eller afvikling af retsmøder.

3. Offerrådgivningen

Der er i alle politikredse etableret en offerrådgivning, der tilbyder en personlig samtale og støtte til den, der henvender sig. Dette gælder både ofre, vidner og deres pårørende. Målgruppen er ofre og vidner, der har været udsat for eller vidne til kriminalitet eller en større ulykke.

Offerrådgivningerne er et supplement til den rådgivningsfunktion, som politiet allerede har. Politiet skal informere om offerrådgivningens eksistens og i givet fald bistå med at skabe kontakt mellem offer og offerrådgivning. Det vil ofte være gennem politiet, at der etableres kontakt til den lokale offerrådgivning, men det enkelte offer, vidne eller dennes pårørende kan også selv – f.eks. som led i overvejelserne om, hvorvidt der bør indgives anmeldelse til politiet – tage kontakt til Offerrådgivningen.

Offerrådgivningernes opgave er at give personlig støtte til ofre for eller vidner til forbrydelser, f.eks. ved at lytte til og tale med ofret eller vidnet samt henvise til relevante tilbud, hvis der er behov for en anden hjælp end den, som Offerrådgivningen kan tilbyde, såsom Dansk Stalking Center, Lev uden Vold mv. Ofret eller vidnet skal også kunne få vejledning om mulighederne for psykologhjælp og advokatbistand mv.

Der kan også være behov for, at rådgivningens støtteperson f.eks. i et tilfælde, hvor ofret modtager en indkaldelse til at afgive vidneforklaring i retten, forbereder ofret eller vidnet på denne situation ved at forklare om det sædvanlige forløb i en retssal under en domsforhandling. Støttepersonen kan evt. gå med i retten, hvis ofret og vidnet føler behov for at have én ved sin side.

I tillæg hertil har Offerrådgivningen desuden en gruppe mentorer, som kan benyttes, hvis der er tale om særligt sårbare ofre, eller hvor der mangler netværk omkring ofret.

Der er således ikke samme faste rammer for Offerrådgivningens rolle og opgaver som for bistandsadvokater og kontaktpersoner, og den enkelte offerrådgiver har

derfor vid mulighed for at skræddersy sin hjælp og støtte til det enkelte offer og vidne.

Offerrådgivningerne er åbne for alle, der har været ofre for eller vidne til forbrydelser samt disses pårørende, og som føler behov for rådgivning.

4. Sammenfattende skema

	Bistandsadvokater	Kontaktpersoner	Offerrådgivningen
Før anmeldelsen	Forurettede har i visse sager om seksualforbrydelser ret til vederlagsfri vejledning og opfølgende samtale før anmeldelsen til politiet		Offerrådgivningens primære opgaver er bl.a.: - At yde personlig støtte til ofret ved f.eks. at lytte og tale med ofret eller vidnet - At vejlede om mulighederne for psykologhjælp, advokatbistand mv. - At henvise til relevante tilbud, hvis der er behov for en anden hjælp end den, Offerrådgivningen kan tilbyde
Fra anmeldelsen til hovedforhandlingen	Bistandsadvokatens primære opgaver er bl.a.: - At forberede og vejlede samt yde den forurettede bistand under afhøringen hos politiet - At yde bistand af mere almen karakter, herunder	Kontaktpersonens primære opgaver er bl.a.: - At vejlede om forurettedes retsstilling, om sagens gang og forventede forløb samt beskyttelsesregler i forbindelse med fremmøde i retten - At orientere den forurettede om væsentlige skridt,	Offerrådgivningens primære opgaver er bl.a.: - At yde personlig støtte til ofret ved f.eks. at lytte og tale med ofret eller vidnet - At vejlede om mulighederne for psykologhjælp, advokatbistand mv.

	a) rådgive efter behov om forskellige hjælpemuligheder b) holde forurettede løbende orienteret om sagens forløb c) forberede den forurettede på afhøringen i retten d) forklare, hvordan en straffesag foregår e) læse og gennemgå sagens akter, herunder gennemgå forurettedes forklaring med forurettede f) rådgive forurettede om muligheden for at få optaget sin forklaring på video i voldtægtssager	der tages i sagen, f.eks. anholdelse, varetagtsfængsling mv. - At vejlede om reglerne for beskikkelse af en advokat - At orientere den forurettede om Offerrådgivningen - At vejlede den forurettede om muligheden for at blive underrettet om gerningspersonens udgang, løsladelse mv.	- At forberede ofret eller vidnet på afhøringen i retten - At henvise ofre til relevante tilbud, hvis der er behov for en anden hjælp end den, Offerrådgivningen kan tilbyde - At forklare om forløbet i retten
Under hovedforhandlingen af straffesagen	Bistandsadvokatens opgaver er bl.a.: - At yde den forurettede bistand under afhøringen i retten - At hjælpe den forurettede med at få erstatning – ved at opgøre erstatningskravet og fremsætte det under hovedforhandlingen og over for Erstatningsnævnet - At være opmærksom på mulighederne for navnefor-	Kontaktpersonens primære opgave er at stå til rådighed ved eventuelle spørgsmål, som ikke mest naturligt bør besvares af en eventuelt beskikket bistandsadvokat eller støtteperson fra Offerrådgivningen	Støttepersonen kan evt. gå med i retten, hvis der er behov herfor

	bud, referatforbud, dørlukning samt afhøring af forurettede uden tiltaltes tilstedeværelse		
Efter straffesagens afslutning	Forurettede har i visse sager om seksualforbrydelser ret til en opfølgende samtale i forlængelse af sagens afslutning		Offerrådgivningen kan yde støtte, efter at dommen er afsagt